

บทสรุปและ เสนอแนะ

สิทธิในเครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายพิเศษ คือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ซึ่งปัจจุบันได้แก้ไขฉบับ พ.ศ. 2534 ซึ่งลักษณะของการคุ้มครองจะเป็นไปในลักษณะของการป้องกันมิให้ผู้อื่นมาล่วงละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า (Infringement) ของผู้เป็นเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าและเป็นสิทธิในการเรียกร้องให้ผู้อื่นรับผิดชอบได้ด้วย และผู้เป็นเจ้าของสิทธิมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้าขึ้นในทางการค้า โดยมีสิทธิและอำนาจตามกฎหมายที่จะห้ามบุคคลอื่นมาใช้เครื่องหมายการค้า ซึ่งเราเรียกสิทธิในลักษณะนี้ว่า สิทธิเด็ดขาด (Exclusive Right)

ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติถึงเรื่องการได้มาซึ่งสิทธิเด็ดขาดไว้ในมาตรา 44 ว่า "ภายใต้บังคับมาตรา 27 และมาตรา 68 เมื่อได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้วผู้ซึ่งได้จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายการค้าขึ้นสำหรับสินค้าที่ได้จดทะเบียนไว้"

จากบทบัญญัติมาตรานี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลผู้จดทะเบียนสิทธิเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Right) ส่วนในกรณีของบุคคลที่ไม่ได้จดทะเบียนสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้มีมาตรา 46 บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

"บุคคลใดจะฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนในอันที่จะฟ้องคดีบุคคลอื่น ซึ่งเอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของผู้เจ้าของเครื่องหมายการค้า"

บทบัญญัติมาตรานี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนในอันที่จะฟ้องคดีบุคคลอื่น ซึ่งเอาสินค้าของตนไปวางขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้น"

ทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายไม่ได้คุ้มครองเฉพาะผู้จดทะเบียนสิทธิเท่านั้น แต่ยังคุ้มครองบุคคลที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนด้วย แต่ต้องมีพฤติการณ์เรื่อง "วางขาย" ประกอบด้วย ดังนั้นเราจึงสามารถจำแนกสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน
2. สิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน

จากลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่เป็นสิทธิเด็ดขาดนี้ เราสามารถถือได้ว่าเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างชนิดหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้แล้วด้วย คือพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และสามารถถือได้เป็นสิ่งที่มีความค่าเนื่องจากเจ้าของสิทธิมีอำนาจหากันและมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้สิทธินี้ จึงเข้าลักษณะของคำว่า "อาจมีราคาได้" และ "อาจถือเอาได้" ฉะนั้นจึงถือได้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินตามความหมายของคำว่า "ทรัพย์สิน" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

เมื่อถือได้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งแล้วเราจะนำสิทธินี้ไปเป็นหลักประกันหนี้ได้หรือไม่นั้น ดังเราได้พิจารณามาแล้วจากหลักเกณฑ์ใน มาตรา 214 ที่ว่า "ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงรวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย"

จากหลักเกณฑ์ในมาตรา 214 นี้ กฎหมายมิได้ห้ามเจ้าหนี้จะให้ชำระหนี้ของตนจากสิทธิ
 ในเครื่องหมายการค้าแต่อย่างใด และเนื่องจากเรารู้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สิน
 ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ และเมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้า
 เป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าหนี้จึงควรมีสิทธิให้ชำระหนี้จากสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้ด้วย จึง
 กล่าวได้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นหลักประกันหนี้ได้

ส่วนในกรณีของการจำนำนั้น เราได้พิจารณาถึงการจำนำสิทธิซึ่งตามหลักในเรื่องการ
 จำนำสิทธิได้กำหนดว่า สิทธิที่จะนำมาจำนำต้องเป็น "สิทธิที่มีตราสาร" เท่านั้น ส่วนสิทธิในเครื่องหมาย
 การค้าอันมิได้มีลักษณะ เป็นสิทธิที่มีตราสารแต่อย่างใด เพราะไม่มีลูกหนี้แห่งสิทธิที่ต้องส่งมอบ
 ทรัพย์สินหรือเงิน จึงทำให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่อาจนำมาเป็นวัตถุแห่งสัญญาจำนำได้

นอกจากนี้ยังได้พิจารณาถึง เรื่องการจำนำใบหุ้น ซึ่งลักษณะของใบหุ้นและสิทธิในเครื่องหมาย
 การค้าอันมิใช่ เป็นสิทธิในลักษณะเดียวกัน จึงทำให้หลักเกณฑ์ในเรื่องการจำนำใบหุ้นไม่
 สามารถนำมาใช้กับสิทธิในเครื่องหมายการค้าได้

การจำนอง เป็นกรณีของการนำสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์บางประเภทมาเป็นวัตถุ
 แห่งการจำนอง ซึ่งสิทธิในเครื่องหมายการค้ามิอาจจัดอยู่ในประเภทของทรัพย์สินที่จะนำมาใช้
 จำนองได้แต่อย่างใด จึงทำให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่สามารถนำมาจำนองเพื่อประกันหนี้ได้

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เสนอแนวทางการที่จะนำสิทธิในเครื่องหมายการค้ามาเป็น
 หลักประกันไว้ ซึ่งแยกเป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ แนวทางแรกโดยเจ้าของสิทธิในเครื่องหมาย
 การค้าทำสัญญาโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าแบบมีเงื่อนไขบังคับก่อนไว้กับผู้รับหลักประกัน และ
 แนวทางที่สอง โดยเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าทำสัญญาโอนสิทธิในเครื่องหมายการค้าให้
 กับผู้รับหลักประกันในขณะเดียวกันผู้รับหลักประกันจะทำสัญญาอนุญาตให้เจ้าของสิทธิในเครื่องหมาย

การคำใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าต่อไปได้

การบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้า เมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สิน
 อย่างหนึ่งของลูกหนี้เจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้ได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 214 ซึ่งเมื่อฟ้องร้องจน
 เจ้าหนี้มีสิทธิจะบังคับชำระหนี้เอาทรัพย์สินของลูกหนี้ได้แล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะเป็นผู้ดำเนิน
 การในการบังคับคดีต่อไป ส่วนวิธีการในการบังคับคดีนั้นเมื่อได้พิจารณาถึงลักษณะของสิทธิในเครื่องหมาย
 การค้าแล้ว วิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้บังคับกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าก็คือ การยึด
 ทรัพย์สิน เพราะเนื่องจากโดยสภาพของสิทธิในเครื่องหมายการค้าไม่มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่บุคคล
 ภายนอกจะต้องโอนให้กับลูกหนี้ตามคำพิพากษาจะเข้าหลักเกณฑ์การอายัดทรัพย์สินแต่อย่างใด
 และเหตุผลที่ผู้เขียนมีความเห็นว่าให้ใช้วิธีการยึดกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าถึงแม้ประมวล
 กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีจะไม่ได้บัญญัติถึงวิธีการยึดสิทธิในเครื่องหมาย
 การค้าไว้ก็ตาม เนื่องด้วยเหตุผลมาจากรายละเอียดในบทมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับคดีได้
 กำหนดไว้ให้บังคับคดีเอาทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ ดังเช่น ในมาตรา 282 วรรค
 แรก, มาตรา 283 วรรคแรก, มาตรา 303 วรรคแรก, มาตรา 304 วรรคแรก, มาตรา 305
 วรรคแรก, มาตรา 306, มาตรา 309 วรรคแรก ดังนั้น เมื่อสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็น
 ทรัพย์สินอย่างหนึ่งของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าพนักงานบังคับคดีก็ควรที่จะบังคับคดีเอาทรัพย์สินนี้ได้
 และวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของสิทธิก็คือวิธีการยึด

รายละเอียดในการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าจะกระทำได้อย่างไรนั้น ผู้เขียนได้
 เสนอแนวทางการปฏิบัติเอาไว้แล้วไม่ว่าจะเป็นการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียน
 หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน แต่อย่างไรก็ตามการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้า
 อาจจะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกได้หลายประการซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนได้นำเสนอรายละเอียด
 เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ นี้เอาไว้แล้วด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเราสามารถสรุปได้ว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสามารถถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เจ้าหนี้มีสิทธิบังคับชำระหนี้ได้ตามบทบัญญัติในมาตรา 214 แต่ไม่สามารถที่จะนำสิทธิในเครื่องหมายการค้าไปใช้เป็นหลักประกันในรูปแบบของการจำนำและการจำนองได้ และเรายังสามารถสรุปได้ว่าการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าสามารถกระทำได้ด้วยอาศัยหลักเกณฑ์วิธีการยัดตั้งที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

อย่างไรก็ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดีได้นั้นกฎหมายมิได้กำหนดไว้ชัดเจนแต่อย่างใด ดังนั้นในเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการกำหนดให้ชัดเจนมากขึ้น ดังที่ผู้เขียนจะขอเสนอแนะไว้ในที่นี้ดังต่อไปนี้

1. การบัญญัติว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สิน

เกี่ยวกับเรื่องนี้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้กำหนดลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าเอาไว้โดยที่มาตรา 44 กำหนดให้เจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้า ถือได้ว่าเป็นผู้มีสิทธิเด็ดขาดในเครื่องหมายการค้านั้น ส่วนในกรณีสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนผู้เป็นเจ้าของสิทธิก็ถือได้ว่ามีสิทธิเด็ดขาดด้วยเช่นกันดังได้พิจารณามาแล้วนั้น ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าลักษณะของสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่เป็นสิทธิเด็ดขาดนี้ถือได้ว่ามีลักษณะที่จัดได้ว่าเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่างที่มีราคาได้ และถือเอาได้แล้ว จึงถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 138) แล้ว แต่เกี่ยวกับเรื่องนี้หลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มิได้บัญญัติไว้แต่อย่างใดว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ซึ่งการที่จะถือว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินได้นั้นเราต้องอาศัยการตีความซึ่งอาจจะทำให้เกิดความไม่ลงรอยกันได้ ดังนั้นในเรื่องนี้จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจนว่าทรัพย์สินนั้นมีความหมายรวมถึง "สิทธิซึ่งมีกฎหมายรับรอง" ด้วย ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับการตีความต่อไป เพราะจะเป็นการรวมถึงสิทธิในเครื่องหมายการค้าด้วย

2. การปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้า

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องการบังคับคดีมิได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินที่จะถูกบังคับคดีได้ และมีกำหนดวิธีการในการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าไว้อย่างชัดเจนเช่นกัน

ผู้เขียนมีความเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เองควรที่จะบัญญัติให้ชัดเจนไปเลยว่าสิทธิในเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินอันอยู่ภายใต้การบังคับคดี (โดยนัยเดียวกันอาจบัญญัติถึงสิทธิประเภทอื่น ๆ เฉพาะเจาะจงไปด้วยหรือบัญญัติรวมถึงสิทธิที่บางอันมีกฎหมายรับรอง) ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจนและสะดวกในการอ้างกฎหมายมาใช้แก่การบังคับคดีกับสิทธิเช่นนี้

ส่วนวิธีการในการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้านี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะมีการปรับปรุงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้เหมาะสมขึ้น โดยบัญญัติเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการแจ้งการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้า เพราะอาจมีผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ และทางหน่วยงานของรัฐด้วย โดยอาจจำแนกเป็นสองกรณีดังนี้

1. วิธีการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนการกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อทำการบันทึกการยึดไว้ในทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้น นอกจากนี้จะต้องแจ้งการยึดไปยังเจ้าของสิทธิในเครื่องหมายการค้าซึ่งได้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ทราบถึงการยึดสิทธิด้วย โดยวิธีการแจ้งนั้นให้แจ้งโดยตรงไปยังลูกหนี้ตามคำพิพากษา หากไม่สามารถทำได้ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้นและเห็นควรให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีในกรณีอาจเกิดปัญหาในการแจ้งขึ้นโดยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดวิธีการตามที่เห็นสมควรไปได้เลย เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาในการแจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบ

2. วิธีการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน

เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ทำการยึดสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียนแล้ว เนื่องจากในกรณีเป็นสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน ดังนั้นเจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่ต้องทำการแจ้งการยึดให้นายทะเบียน สิ่งที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องกระทำในกรณีคือ แจ้งการยึดให้ลูกหนี้ตามคำพิพากษาทราบหากไม่สามารถกระทำการแจ้งให้ลูกหนี้ทราบได้ให้ปิดประกาศแจ้งการยึดไว้ ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำางานของลูกหนี้ตามคำพิพากษานั้น และหากเกิดเหตุขัดข้องประการใดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจกำหนดวิธีการอื่นใดที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร

โดยสรุปในความเห็นของผู้เขียนแล้วควรจะมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องทรัพย์สินที่ทำการกำหนดค้ำนิยามของคำว่า ทรัพย์สิน ให้รวมถึง "สิทธิซึ่งมีกฎหมายรับรอง" ไว้ด้วย และเรื่องหลักประกันโดยกำหนดวิธีการในการนำสิทธิในเครื่องหมายการค้ามาใช้เป็นหลักประกันดังรายละเอียดที่ผู้เขียนนำเสนอไปแล้วนั้น เพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อไป ส่วนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เรื่องการบังคับคดีนั้นก็ควรจะมีการกำหนดวิธีการบังคับคดีกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าซึ่งมีวิธีการตั้ง เสนอมาข้างต้น ส่วนในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าอันโดยความเห็นของผู้เขียนแล้วไม่ต้องมีการแก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ แต่อย่างใดเพราะถ้ามีการแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแล้ว การบังคับกับสิทธิในเครื่องหมายการค้าก็สามารถบังคับกันได้

ศูนย์วิจัยกฏหมาย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย